

Suomussalmi 350 Vienan reitti

Vanhan kulkureitin inventointi 2007

Kunta: Suomussalmi

Kylä: Ylivuokki, valtionmaa

Kiinteistötunnus: Tilojen rekisterinumerot näkyvät inventointikartalla

Peruskartta: 4423 09, 4423 12, 4441 03

Koordinaatit: alkupiste: p = , i = ; loppupiste p = , i = . Kainuun ympäristökeskuksella on koko reitin koordinaattitiedot

Suunta ja etäisyys Suomussalmen kirkolta: Itäkaakkoon 40 kilometriä

Muinaisjäännöstyyppi: Kulkuväylä

Muinaisjäännösrekisterin tunnus: 1000007300

Järjestysnumero: 350

Aikaisemmat tutkimukset: Marianna Niukkanen 2004, tarkastus. Kainuun ympäristökeskus, Kainuun Museo, Oulun yliopisto 2004, reitin kartoitus.

Inventointilöydöt: -

Aiemmat löydöt: -

Kohteen laajuus: Reitin pituus on noin 28 kilometriä.

Reitin historia ja merkitys

Vanhan Vienan reitin historiaa ja merkitystä on käsitelty tohtori Heikki Rytkölen julkaisussa 'Vienan tiellä. Historiallista taustaa Suomussalmen Vuokin reitille Venäjän Karjalaan.' (Kainuun ympäristökeskuksen raportteja 5 | 2006). Siksi näihin asioihin ei tässä puututa.

Inventoinnin tarkoitus ja toteutus

Vanhan Vienan reitin maastoinventointi tehtiin Kainuun Museon ja Kainuun ympäristökeskuksen yhteistyönä. Se kohdistui pelkästään reitin maalla kulkeneeseen osuuteen. Inventoinnin käytännöllisenä tarkoituksena on olla reitin tulevien kunnostustöiden pohjana. Inventoinnissa haluttiin selvittää reitin kunto ja reittiin kuuluvat rakenteet sekä luonnonympäristö ja maisema, jossa reitti kulkee. Inventoitaviin kohteisiin kuuluivat myös reitin välittömässä läheisyydessä olevat muinaisjäännökset.

Mukana inventoinnissa olivat ympäristökeskuksesta ylitarkastaja Jouko Saastamoinen, rakennusmestarit Kari Rautiainen ja Pentti Kinnunen sekä Kainuun Museosta arkeologi Esa Suominen. Suomisen tehtävänä oli kirjata reitin kunto siihen liittyvät mahdolliset rakenteet, samoin kuin reitin välittömässä läheisyydessä olevat muinaisjäännöskohteet. Saastamoiselle kuuluivat luonnonympäristöön ja maisemaan liittyvät havainnot. Rautiainen hoiti GPS-mittaukset. Kinnunen on paikallisena asukkaana selvittänyt reitin kulun maastossa ja kerännyt reittiin liittyvää muistitietoa.

Inventointi tehtiin virkatyönä muiden töiden ohessa, siksi kovin yksityiskohtainen työ ei ollut mahdollista. Inventointiin käytettiin viisi työpäivää. Ne olivat 25.6., 6.–8.6. ja 4.7.2007.

Inventointimenetelmä

Reitti kuljettiin läpi melko nopeasti ja kirjattiin yleinen luonnehdita sen kunnosta. Reitin varrella olevista muinaisjäännöskohteista kohteista otettiin talteen vain sijainti ja maininta kohteen tyyppistä. Säilyneisyyden määrittämiseksi reitti jaettiin maastohavaintojen perusteella kahteen osaan:

- A. Säilynyt
- B. Tuhoutunut

Reitin katsottiin tuhoutuneen täysin, jos maastossa ei näkynyt mitään viitteitä polusta tai muusta kulkuväylästä. Reittiin kuuluu polun tms. lisäksi siihen liittyvät pilkat puissa. Polku riittää yksistään osoittamaan reitin kulun, sen sijaan pelkät pilkat vain joissain tapauksissa.

Koska reitin säilyneisyys vaihtelee huomattavasti, jaettiin säilynyt reitti pienempiin osiin:

1. Osa nykyaikaista tiestöä
2. Moottoriajoneuvoilla ajoon käytetty / käytettävä kulkureitti, mutta ei kuulu tiestöön
3. Vanha reitti, jossa on havaittavissa rakenteita
4. Kaksi kärrynpyörien tms. jättämää rinnakkaista uraa
5. Selkeä polku
6. Heikosti erottuva / tulkinnanvarainen polku

Maastossa reitti ei kuntosaa puolesta tietenkään jakaannu mihinkään selkeärajaisiin ryhmiin. On helppo erottaa toisistaan metsässä kulkeva puuton väylä, jossa on vahva polku heikosta ja epämääräisestä polusta, jonka kulku on osaksi arvailun ja päättelyn varassa. Sen sijaan on vaikea vetää rajaa näiden ääripäiden välissä oleviin eritavoin säilyneisiin polun osiin.

Reitillä on ollut kärryliikennettä ja sodan aikana sitä pitkin on kuljetettu muun muassa tykkejä. Siten oli odotettavaa, että ainakin joissain kohden reitillä näkyy pyörien jättämät kaksi rinnakkaista uraa. On kuitenkin vaikea päätellä, missä pyörän jäljet liittyvät reitin käyttöön kulkuväylänä, missä ne ovat tulosta esimerkiksi metsätöihin liittyvästä satunnaisesta ajelusta reitin päällä. Tulkinnanvaraista on myös se, milloin reitti on osa nykyistä tiestöä, milloin sen taas katsotaan tuhoutuneen, kun se on jäänyt uuden tien alle.

Inventoinnin tulokset

Reitin koko pituus on lähes 28 kilometriä, josta maataivalta noin 25 kilometriä. Tästä 25 kilometristä on tuhoutunut noin 7,5 kilometriä eli hieman vajaat 30%. Inventoinnin perusteella nykyisen tiestön osana tästä on vajaa kilometri. Reitin osa, jota on käytetty tai käytetään ajoneuvoilla ajoon, mutta jonka ei voi katsoa kuuluvan tiestöön, on runsaat 1,8 kilometriä. Reittiin liittyviä rakenteita havaittiin kaksi suon yli johtava siltaa sekä kolme viistorinteisiin tehtyä pengerrystä.

osuus	km	%
A1. Osa nykyaikaista tiestöä	0,9	4
A2. Ajoneuvoilla ajoon käytetty / käytettävä kulkureitti, mutta ei kuulu tiestöön	1,8	7
A3. Vanha reitti, jossa on havaittavissa rakenteita	0,7	3

A4. Kaksiraiteinen kulku-ura	2,4	9
A5. Selkeä polku	8,6	34
A6. Heikosti erottuva / tulkinnanvarainen polku	3,6	14
B. Tuhoutunut	7,5	29
<i>Yhteensä</i>	<i>25,5</i>	<i>100</i>

Reitin eri tavoin säilyneet osat on merkitty 1:10 000 karttoihin. Karttoihin on merkitty myös reitin välittömässä läheisyydessä sijaitsevat muinaisjäännöskohteet. Reittikuvauksessa on reitin kuntoa kuvattu hieman yksityiskohtaisemmin.

Reittikuvaus

Vängänkylä–Koljatinjärven Myllylahti

Inventointi alkoi Suomussalmi–Kuhmo -tieltä. Tien eteläpuolella reitti on täysin tuhoutunut. Pohjoiseen reittiä pitkin on kuljettu ensin Vängän talolle. Tämä osuus jäi päivittäisestä käytöstä, kun uusi pihatie tehtiin 1960-luvulla. Reitti näkyy nyt vanhana ajourana pihatien länsipuolella. Sitäkin pitkin on ajettu satunnaisesti vielä aivan viime vuosina. Reitti kulkee Vängän talon luoteispuolitse Peltolan pihaan, jossa se on kääntynyt itään. Pihassa se on kadonnut ja sen itäpuolella jäänyt pellon alle ja tuhoutunut täysin.

Metsän reunassa reitti jatkuu kaksiraiteisena ajourana, jota on ajettu maataloustraktorilla. Raiteiden leveys on 1,6–1,8 metriä. Aluksi reitti kulkee käytöstä jääneen pellon yli. Pelto on luonnollisesti tuhonnut alkuperäisen reitin. Pellon jälkeen se kulkee noin 150-vuotiaassa havumetsässä, hieman kivikkoisessa maassa. Reitti tällä kohdalla edelleen jatkuvassa käytössä. Käyttö on niin kevyttä, että se ei ole muuttanut reitin luonnetta. Reitin varressa on muutama pilkkapuu. Pilkat on koko reitin varrella isketty kirveellä puuhun suunnilleen puolentoista metrin korkeuteen. Selkeimmissä on pilkka molemmilla puolin puuta. Puiden kasvaessa pilkat ovat jääneet melko syvälle puuhun, osaksi ne ovat kasvaneet täysin umpeen.

Viita-ahon ja Huotarinhaudanahon välissä on soinen notkelma, jossa on joitain tilapäisiä pitkoksia. Kuivaan aikaan paikka on hyvin kuljettava. Tilapäisiä pitkoksia ei voida pitää varsinaisina reittiin liittyvinä rakennelmina. Notkelman itäpuolella on polun molemmin puolin pilkkapuut. Pyörien urat ovat täällä selvästi heikommät ja keskellä niiden välissä kulkee polku. Huotarinhaudanahon keskivaiheilla alkaa avohakkualue, jossa myös maanpintaa on muokattu. Polun kohta on kuitenkin jätetty muokkaamatta. Traktorin pyörien jäljet katoavat ja reitti jatkuu selvänä polkuna. Paikoin voi kuitenkin erottaa sen molemmin puolin heikot urat noin 1,4 metrin etäisyydellä toisistaan. Kyse lienee vanhoista kärrynpyörien jäljistä. Hakkuuaukealla polun varteen pystyyn jätettyihin puihin on isketty uusia pilkkoja.

Huotarinhaudan itäpäässä alkaa mäntytaimikko. PK:n mukaan alue on hakattu 80-luvulla. Siinä yhteydessä maanpinta on muokattu ja reitti hävinnyt täysin. Taimikkoon on nyt raivattu polku-ura, joka PK:n mukaan on täysin alkuperäisellä paikallaan. Polun eteläpuolella on toisen maailmansodan aikainen taisteluasema. Pohjoispuolella noin 3 x 3 metrin kokoinen ja 0,7 metriä syvä korsun jäännös.

Huotarinhaudanahon itäpuolella olevan suolla on kapulasillan jäännökset. Ojituksen seurauksena suo on aiempaa selvästi kuivempi. Silta erottuu suossa hieman ympäristöstään korkeampana. Turpeen ja heinän alla on poikkipuita ja jokunen pitkittäispuu. Poikkipuiden leveys on noin 2,5 metriä.

Kapulat ovat paikoin melko hyvin näkyvissä. Sillassa on nähtävästi ollut alinna pitkittäispuu keskellä ja kummassakin reunassa, niiden päällä poikittaispuut, joiden päällä on molemmissa reunoissa ollut vielä pitkittäispuut. Sillan itäpään läpi on kaivettu kaksi ojaa.

Sillan itäpuolella reitti nousee mäntymetsää kasvavalle kumpareelle. Lähellä suon reunaa on polun molemmin puolin pilkat puussa. Polku on selvä, mutta ei suuri tai leveä, enää reittiä pitkin ei ole ajettu traktorilla. Kumpareen keskellä on oja ja sen itäpuolella maa on PK:n mukaan kynnetty noin 1978. Polku on kadonnut, mutta se on nyt merkitty suunnilleen alkuperäiselle paikalleen. Kynnökön jälkeen polku on hetken selvä, mutta sitten maa muuttuu suoperäiseksi ja muhkuraiseksi ja polkua on vaikea erottaa. Kun reitti nousee Sänkikankaalle, polkua on taas helppo seurata. Lisäksi reitti on merkitty täällä vanhoihinkin puihin uusilla pilkoilla.

Sänkikankaalla polku muuttuu selvästi kaksiruaiseksi, sitä on nähtävästi käytetty metsänajossa. Toinen ura on selvä, mutta kapea polku, toinen melko heikko, urien väli kahden metrin luokkaa, tuntuu vähän vaihtelevan. Vähitellen molemmat urat muuttuvat varsin selviksi. Sänkikankaalla on metsäautotien kääntöpaikka, jonka reuna kulkee polun yli. Lisäksi kääntöpaikalta tie pohjoiseen polun yli.

Kääntöpaikan itäpuolella metsä on hakattu 1980-luvulla, mutta maata ei ole käsitelty. Polku erottuu varsin huonosti, välillä tuntuu, että se katoaa täysin. Sänkikankaan itäpään notkelmassa alkaa jälleen vanha männikkö ja siellä polku näkyy taas selkeänä ja kaksiruaisena. Urien väli on noin kaksi metriä. Alimmalla paikalla notkelmassa yksi heikosti erottuva polku.

Koljatinjärven etelärannalla, lammen 221,4 länsipään tasalla luoteesta tulee ajoura ja reitti muuttuu hyvin selkeäksi ja kaksiruaiseksi. Rautiaisen myllyn lähellä Myllylahden rannassa on veneenpitopaikka. Sinne on ajettu autoilla reittiä pitkin, lisäksi siihen liittyy myös autojen kääntöpaikka.

Rautiaisen myllyn ja tuvan vieressä on puna-armeijan sotilaan hauta. Samoin myllyn viereisellä pysäköintipaikalla on yhden neuvostosotilaan hauta.

Koljatinjärven Myllylahti–Kevättijärven Hyrynhiikka

Reitti on PK:n mukaan ennen mennyt myllyn länsipuolelta. Nyt siellä ei näkynyt mitään merkkiä polusta. Myllyn pohjoispuolella, Myllyniemen rinteessä reitti on noussut rinnettä ylös kohti pohjoista. Nyt rinteessä on runsaasti pilkkapuita, mutta ei selvää polkua. Metsäautotien pohjoispuolella, Rautiaisenkankaalla on reitti on kääntynyt itään. Nyt siellä on harvennettua männikköä, josta puuttuu niin polku, kuin pilkkapuut. Samoin laikutetulla hakkuuaukealla reitin kulku on määritelty vain muistitiedon varassa. Hakkuuaukean jälkeen metsässä on useita on useita pilkkapuita, mutta ei minkäänlaista polkua. PK:n mukaan siinä on aikoinaan saattanut olla eri suuntiin johtavien polkujen risteys. Pilkkapuita seuraa alue, jossa reitistä ei ole mitään viitteitä.

Taivallammihon koillisrinteessä reitti tulee jälleen näkyviin. Muhkuraisessa, suoperäisessä maastossa on hyvin heikosti erottuva polku. Kun Kevättijärven Hyrynhiikka tulee näkyviin, on rinteessä useita pilkkapuita. Reitin kulkua voikin seurata lähinnä pilkkapuiden avulla. Paikalle tulee lännestä metsäautotie, jonka päässä on kääntöpaikka. Alueella on tehty avohakkuu ja maanpinta on laikutettu. Tässä yhteydessä reitti on tuhoutunut. Nyt kääntöpaikalta lähtee selvä polku muokatun alueen haki kohti Hyrynhiikkaa. Tämä polku on ilmeisesti kalastajien tekemä. Alkuperäinen reitti

on kulkenut nykyisen kaakkoispuolella. PK:n mukaan laikutetun alueen koillisosassa on ollut useita sodan aikaisia poteroita, mutta ne ovat kaikki tuhoutuneet laikutuksessa.

Lähellä järven rantaa Hyrynhiekan kohdalla on vanhan metsän alue. Kääntöpaikalta tuleva polku jatkuu siellä reittiä pitkin. Koska polku on edelleen käytössä, reitti on hyvässä kunnossa. Polun varressa on useita komeita pilkkapuita. Hyrynhiekan kohdalla reitti onkin maisemallisesti erityisen hieno.

Kevättijärven Hyrynhiekka–Kivi-Kevätti

Hyrynhiekasta itään alkaa taimikko. Maanpinta on muokattu ja reitti on kokonaan hävinnyt. Se on kulkenut kohti koillista ja kaartanut sitten itään, kohti vajaan kilometrin päässä Hyrynhiekasta olevaa lampea 223,8. Hakattu ja muokattua alue jatkuu lammen länsipuolitse Saunakankaan eteläreunaan vievälle metsäautotielle asti.

Metsäautotien itäpuolella on kaksi pientä tervahautaa. Reitti on jatkunut nuoressa mäntymetsässä tien itäpuolella. Suoperäisessä maastossa se ei ollut paikallistettavissa, näkyvissä ei ollut sen enempää pilkkoja kuin polkuakaan. PK:n mukaan lammen luoteis- /pohjoispuolella on vuonna 1941 reittiä korjailtu. Sinne tehtiin pieniä kapulasiltoja ja ehkä ojaakin. Nyt niitä ei löytynyt. Lammen pohjoispuolella havaittiin yksi epävarma pilkkapuu.

Reitti on jatkunut nykyisen metsäautotien luoteispuolelle tai jäänyt sen alle. Sitä ei pystytty paikallistamaan. Kohdassa, jossa metsäautotie kääntyy pohjoiseen, reitti on jatkunut kohti koillista kankaan luoteisrinteessä. Metsähallitus on hakannut ja äestänyt kankaan reitin kohdalta ja se on tuhoutunut. Sen jälkeen polkua on yritetty ennallistaa. Entisen polun kohta on merkitty keltaisin merkinauhoin, aukealla on lisäksi säästynyt yksi keloutunut merkkipuu.

Aukean jälkeen reitti menee kapean suoperäisen notkelman yli Saunakankaan kaakkoisreunaan. Pientä sekametsää kasvavassa notkelmassa polku on hyvällä tahdolla erotettavissa. Saunakankaan kaakkoisreunan harvennetulla mäntykankaalla reitti näkyy heikkona polkuna. Maassa on paljon metsäkoneiden jälkiä. Ne ovat huomattavasti reittiä selvempiä ja ne sotkevat sen kulkua. Haukilammen eteläpuolella on useita merkkipuuta. Puut eivät vaikuta kovin vanhoilta, mutta osa pilkoista on miltei umpeenkasvaneita. Polku on täällä kapea, mutta selvä.

Haukilammen kaakkoispuolella on aukkohakkuualue. Reitti kulkee aukon pohjoisosassa, hakatulla alueella. Metsän ja polun väliin on kaivettu oja. Maan pintaa on reitin kohtaa lukuun ottamatta kevyesti käsitelty. Vaikka reitti kulkee hakatulla ja käsitellyllä alueella, polkua ei ole rikottu.

Aukon jälkeen reitti kulkee lyhyen matkan hyvin selvänä polkuna kuivalla kankaalla nuoressa mäntymetsässä. Sitä seuraa jälleen aukkohakkuualue, jossa selvä polku kulkee aukon pohjoisreunaa. Sitten on taas vähän varvikkaisempi hakkaamaton metsämaata, jossa polku jatkuu edelleen selleänä. Muutamassa kohdassa näyttää olevan jopa kaksi uraa. Polun pohjoispuolella selvä yhden henkilön taisteluasema. PK:n mukaan kyseessä on pikakivääripesäke. Paikalla on hänen mukaansa ollut kymmeniä kuoppia sekä myös hautoja, jotka oli merkitty karkeilla risteillä. Hakkuu on tuhonnut ainakin osan kuopista ja haudoista. Paikalla on taisteltu 7.2.1940.

Reitti menee metsää kasvavalle suolle, jossa siitä erkanee selväpolku pohjoiseen, Kivi-Kevätille. Sen sijaan varsinaisella reitillä polku on varsin epäselvä. Paikalla on kuitenkin ainakin kaksi pilkkapuuta, jotka soittavat reitin kulkua. Toisessa niistä on luodinjälkiä noin kahden metrin korkeudella. Myös muissa puissa on luotien jälkiä.

Kivi-Kevätti-Tuppuri

Edelläkuvatun kapean metsäkaistan jälkeen on hakattu ja äestetty alue, jossa reitti on kuitenkin seurattavissa. Paikoin se on jopa kaksiurainen. Urat ovat heikot, väli 1,2–1,3 metriä. Aukolle on jäänyt pystyyn on suuri pilkkapuu ja sen vieressä, polun pohjoispuolella tervahauta.

Aukkoa seuraavassa nuoressa mäntymetsässä, suon reunan varvikossa reitti on edelleen kohtuullisesti näkyvissä. Täälläkin on paikoin hahmotettavissa kaksi raidetta. PK:n mukaan suon reunassa ollut polun vieressä kuollut neuvostosotilas, jota ei koskaan haudattu.

Kahden pienen kangaskumpareen jälkeen tullaan suon reunaan. Siinä polku on PK:n mukaan haarautunut kahtia. Toinen haara on jatkunut koilliseen, nykyisin ojitetun suon yli, toinen haara kääntynyt suoraan pohjoiseen ja kulkenut hieman kuivemmasta kohdasta. Sitten jälkimmäinen haara on tehnyt 90 asteen mutkan itään. Suon koillispuolella haarat ovat yhdistyneet. Suoperäisessä nuoressa metsässä ei näkyvissä mitään merkkiä kummastakaan haarasta. Suon koillispuolella reitti menee kankaan reunaan pitkin metsäautotielle Aittokankaan eteläpuolella. Kyseessä on rajavyöhykkeelle Kaartojärven itäpuolitse johtava tie. Reitti on täällä jäänyt metsäkoneen ajouran alle, joten sitä voinee pitää tuhoutuneena. Tien reunassa on kuitenkin reitin kulkua osoittava merkkipuu.

Tien itäpuolella nuorehkon mäntymetsän korkeassa varvikossa on melko selvä polku, jossa on ehkä paikoin näkyvissä kaksi uraa. Vanha puhelinlinja myötäilee polun reittiä. Kauempana polku katoaa välillä täysin, välillä se erottuu heikosti. Kun reitti kulkee pientä koivikkoa kasvavan suon reunassa, siinä tuntuu olevan vain heikko aavistus polusta. Varsinkin Aittokankaan kaakkoisreunan suolla polkua on hyvin vaikea, jopa mahdoton erottaa.

Aittokankaan ja Ahvenvaaran välisen suon etelälaidassa on jälleen selvä polku, paikoin reitti näky jopa kaksiuuraisena. Kun Ahvenvaaran lounaisreunassa siirrytään valtionmaalta yksityiselle, taimikonhoito on suomaastossa sotkenut reitin niin, että se on käytännössä täysin tuhoutunut. Tosin suon laidassa on yksi mahdollinen merkkipuu. Kun maa muuttuu kuivaksi kankaaksi, reitti alkaa taas hahmottua nuoressa männikössä. Se muuttuu aivan selväksi poluksi, mutta katoaa taas taimikossa, kunnes tulee jälleen heikkona esiin. Kohdassa, jossa polun vieressä on taistelupoteran jäännökset, reitti muuttuu jälleen on aivan selväksi poluksi. Täällä kasvaa täysikasvuista mäntykangasta. Tuppurin talon kohdalla on paljon sodan aikaisia kaivantoja. Samoin pilkkapuita on runsaasti reitin ja tieltä taloon menevän vankan polun risteyksessä.

Tuppuri-Rajakunnas-Kapeaselkä

Tuppurin tien itäpuolella on harvennettua mäntytaimikkoa, jossa reitti erottuu hyvin heikkona polkuna. Harvennusaluetta seuraa noin 250 metrin päässä tiestä täysikasvuinen mäntykangas. Siellä polku on ainakin vähän selvempi. Kangasmaasto muuttuu suoksi, jossa polun päällä on ajettu suurella metsäkoneella. Polku näyttää kulkevan syvien pyöränurien välissä heikkona urana. Täysikasvuista metsää seuraavassa tiheästi ojitetussa taimikossa polkua on hyvin vaikea erottaa. Suon jälkeen nousee Jumalanhyvänaholle. Sieltä löytyi merkkipuu, mutta ei polkua. Harvennetulla mäntykankaalla on runsaasti metsäkoneen ajouria. Niidenkin vuoksi polun tarkkaa paikkaa oli mahdoton varmuudella määrittää. Reittiä voi tältä osin pitää tuhoutuneena. Jumalanhyvänahon itäkaakkoisrinteessä reitti pystyttiin todennäköisesti paikallistamaan heikkona polkuna.

Reitin katkaisee Jumalanhyvänahon ja Saunakankaan välissä oleva puro ja Malahvian tie. Tien eteläpuolella reitti jatkuu ensin selvänä polkuna, sitten kaksiraiteisena urana Saunakankaan eteläreunaa pitkin. Kankaalta on metsä kaadettu pari vuotta sitten ja maa muokattu aivan äskettäin. Äestyksessä on koneella ajettu polun yli, vain äes on nostettu ylös. Tämä on selvästi vahingoittanut reittiä, edes kahden metrin suojaetäisyyttä ei ole käytetty. Paikoin turve kääntynyt reitin päälle. Täällä on myös yksi reitin selkeimpiä rakenteita. Rinteessä on vajaan kahden metrin levyinen ura, jota on tasattu leikkaamalla hieman yläpuolista rinnettä ja vastaavasti pengertämällä alarinteen puolta kivillä ja maalla.

Itää kohti mentäessä reitti muuttuu noin 250 metrin päässä tiestä, rinteen juurella kulkevan sähkölinjan alla vahvaksi poluksi, mutta edelleen on noin kahden metrin levyinen ura havaittavissa maastossa joillain kohdin. Alhaalla suon reunassa reitti on kaksiurainen. Tämä johtunee ainakin osaksi siitä, että reittiä pitkin on ajettu maataloustraktorilla.

Saunakankaan itäosassa on vanha hakkuualue. Reitti on kulkenut sen alareunaa. Nyt on paikoin näkyvissä jonkinlainen kävelyura, mutta kyseessä lienee myöhempi polku. Reitti näyttää tuhoutuneen Saunakankaan ja Isonhiedankankaan väliseen notkelmaan asti, jossa reitti on kääntynyt koilliseen ja se on jäänyt nykyisen tien alle. Ennen tietä on tuhoutuneen reitin eteläpuolella neljä tervahautaa.

Tien pohjoispuolella on suoperäistä pientä koivikkoa, jossa reitistä on jäljellä vaikeasti havaittava polku. (IB) Kun noustaan kankaalle, polku muuttuu selemmäksi, sen varrella on muutama pilkkapuukin. Noin 0,3 kilometrin päässä tiestä reitti menee Rajakunnaksen pihaan. Reitti on siellä täysin tuhoutunut, se kulkenut suunnilleen kartan korkeuskäyrää 222,5 pitkin.

Talon koilliskulmasta reitti jatkuu Rajakunnaksen ja Rajalan välistä tulevan tien itäpuolelle. Siellä se kulkee 4–5 metrin levyisenä tienpohjana samansuuntaisena käytössä olevan tien kanssa. Vuoden 1974 peruskartassa se on ollut käytössä oleva tie. Nykyinen tie on jostain syystä tehty hieman eri paikkaan entisen kanssa.

Tienpohja jatkuu pohjoiseen, mutta reitti kääntyy mäntytaimikossa itäkoilliseen. Reitti on kaksiurainen, renkaiden jälkien väli on noin kaksi metriä. Sitä on ilmeisesti joskus ajettu autolla. Reitin eteläpuolella on noin kymmenen neuvostosotilaan hauta, noin kaksi metriä kanttiinsa oleva ja parikymmentä senttiä syvä kuoppa. PK:n mukaan yksi haudatuista on Suomussalmelta Neuvostoliittoon loikannut Eemeli Romppainen. Hänet ampui entinen luokkatoveri Paavo Heikkinen.

Reitti jatkuu selvänä uran suon laitaan asti. Siellä on pieni kaatopaikka, johon on tuotu kaikenlaista romua, Suon yli on tehty tukeva silta. Se on nyt pääosin turpeen peitossa, mutta länsireunassa puut ovat selvästi näkyvissä. PK:n mukaan viimeinen silta on tehty maantien rakentamisen aikaan, kun viereisestä särkästä on ajettu sinne soraa. Suossa on todennäköisesti päällekkäin useamman ikäisiä siltoja. Viimeisessä on ilmeisesti 5 niskapuuta noin 3 metrin leveydellä. Päällä on 30 cm leveitä puita poikkipuolin niiden päällä. Sillan vieressä eteläpuolella on ehkä vanhemman sillan jäännöksiä. Itäpäässä sillan poikki on kaivettu oja.

Sillan jälkeen särkän juuressa on uuden, avohakkuualueen kaakkoispää. Alueella on myös maan pinta muokattu. Reittiä on tällöin tuhattu parikymmenen metrin matkalta. Paikalta on kaadettu mukaan merkkipuu, ehkä useitakin. Maassa oli metsäkeskuksen punainen nauha, jolla reitti oli merkitty maastoon.

Kapeaselkä–Särkänpolvi

Hakkuualue on järven rannassa olevan kapean särkän lounaispuolella. Reitti kulkee tätä särkkää pitkin itään vajaan viiden kilometrin matkan Särkänpolveen asti. Hakkuuaukolta reitti nousee noin kaksi metriä leveänä penkereenä särkän reunaa vinosti ylös. Yläpuolista rinnettä on hieman leikattu ja sitä on kasattu alapuolelle. Nyt pengerryksellä on selkeä polku. Rinteessä on pari merkkipuuta. Särkän päällä reitti kääntyy kaakkoon. Se on runsaan puolen kilometrin matkan osa itärajan retkeilyreittiä. Särkkää on käytetty soranottoon, niinpä reitti kulkee kahden sorakuopan kautta, Niiden kohdalta se on luonnollisesti tuhoutunut.

Viiangin tieltä kaakosta eteläisemmälle sorakuopalle johtaa leveä, autolla ajettava väylä särkän päällä. Ajoura on suljettu puomilla runsaat 0,1 kilometriä ennen sorakuoppaa. Puomin ja Viiangin tien väliä voi kutsua varsinaiseksi tieksi.

Lähellä kohtaa, jossa reitti nousee särkän päälle, aivan ensimmäisen sorakuopan reunalla on pyyntikuopalta vaikuttava kuoppajäännös. Kuopan läpimitta on kolme ja syvyys 0,3 metriä. Se on merkitty uusimpaan pohjakarttaan, mutta ilmeisesti sitä ei ole muinaisjäännösrekisterissä. Särkän poikki on kulkemista varten särkkää on madallettu kaivamalla sen korkeimman kohdan poikki ura. Se on särkän päältä noin kaksi metriä syvä, ylhäältä leveys on noin kolme metriä. Reunojen sortumisen myötä ura on alhaalta hyvin kapea.

Kapeaselän kaakkoispään tasolla on tien eteläpuolella 3,0–3,5 metrin läpimittainen ja 0,5 metrin syvyinen, vanhalta vaikuttava kuoppa. Siinä kasvaa pieniä koivuja ja mäntyjä, aluskasvillisuutena on sammalta. Kuopan tarkoituksesta ei ole tietoa. Heti siitä itään on vanhan kanavan jäännökset. Se alkaa järven rannasta. Pohjalta se on pari metriä leveä, enimmillään noin kaksi metriä syvä. Tien kohta on täytetty. Kanavassa ei nähtävästi ole koskaan virrannut vesi. Ilmeisesti sen kaivaminen on jätetty kesken.

Viiangin tieltä itään reitin tulkittiin kulkeneen ensin särkän eteläpuolella nykyisin olevaa tietä pitkin ja nousevan särkälle Porraslammen itäpään kohdalla olevaa ajouraa. Ajouran kohta on hiekkamaassa voimakkaasti kulunut. Ura kulkee särkän päällä noin 150 metriä ja laskeutuu sitten särkän reunaa kaakkoon.

Hieman sen kohdan länsipuolella, missä reitti nousee särkän päälle on särkän poikki kaivettu noin kaksi metriä syvä uoma. Kyseessä on vanha veneenvetopaikka ja ehkä talvitien pohja. Uoman luoteispuolella on soranottokuoppa. Mainitulta ajouralta laskee särkän päältä koilliseen Hyryyn menevänä pengerrytty tie. Särkän juurella on Porrasjoen ylittävä kävelysilta. Joki on niin matala, että siitä on päässyt esimerkiksi hevosella yli.

Ajouran kääntynyt kaakkoon ja reitti jatkuu särkän päällä kulkevana polkuna Särkänpolveen asti. (IA3). Paikoin särkällä on hakkuualueita ja tiheää taimikkoa, paikoin polku on maisemallisesti hyvin kauniissa ympäristössä.

Polun vieressä on useita kuoppia. Ensimmäiset ovat Hyryyn menevän pengertien päässä. Siinä on kaksi suurehkoa kuoppaa. Ne saattavat olla pyyntikuoppien jäännöksiä, mutta se ei vaikuttanut erityisen todennäköiseltä. Sen jälkeen kuoppia on siellä täällä lähes 2,5 kilometrin matkalla noin kilometrin päähän Särkänpolvesta. Oili Räihälä on inventoinut täällä vuonna 1998 yksitoista pyyntikuoppaa. Kohde on nimeltään Suomussalmi 298 Tornionsärkkä. Kuopat on merkitty uusimpaan karttapohjaan. Alue kuljettiin nyt läpi niin nopeasti, että kuoppiin ei ehditty tarkemmin

perehtyä. Vaikutelmaksi kuitenkin jäi, että kuoppia on alueella enemmän, kuin inventointikertomuksessa mainitut .

Särkän katkaisee Särkänpolvessa Isojoki, joka on murtanut uomansa sen läpi. Särkän jokeen päättyvässä itäpäässä on useita kaivantoja. Ne ovat selvästi melko nuoria ja näyttävät lähinnä jonkinlaisilta sodankäyntiin liittyviltä varustuksilta. Särkän päässä on rinteiden puolivälissä on matala painanne. Se vaikuttaa selvästi ihmisen tekemältä. Ylempänä rinteessä on tasanne, jossa on rivissä kolme kuoppaa. Kaksi itäisintä on yhdistetty toisiinsa, kolmas on niistä erillään. Särkän korkeimmalla kohdalla on 5 x 2 metrin kokoinen kuoppa, johon on sisäänkäynti etelästä, kummassakin päässä on pienempi pyöreä kuoppa. Korkeimman kohdan jälkeisessä notkelmassa on kuoppa, jolla on häntä länteen ja pohjoisrinteen päällä on kaksi pienempää kuoppaa. Vielä tämän kohdan jälkeen olevan kumpareen päällä on kaksi pientä kuoppaa ja seitsemän metrin pituinen kaareva kaivanto. PK:n mukaan kuopat ovat olleet paikalla jo ennen toista maailmansotaa. Särkän korkeimmalla kohdalla on männynsä syvä pilkka, johon on veistetty vuosiluku. Numerot 19 erottuvat selvästi, niitä seuraa todennäköisesti 2 ja viimeinen luku ei erotu lainkaan. Vuosiluvun ei tietenkään tarvi liittyä kaivantoihin.

Särkänpolvi–Viianjärvi

Reitti on jatkunut Särkänpolvessa joen yli koillisrannalle. Joki on hiekkapohjainen ja ehkä puolen metrin syvyinen, joten se on helppo ylittää kahlaamalla. Ranta on soinen ja täysin metrin pituisen kasvillisuuden peitossa. PK:n mukaan suolla on ollut päreseinäinen ja -kattoinen rakennus. Nyt siitä ei ole mitään jäljellä. Kasvillisuuden takia suolla ei pystynyt tekemään mitään havaintoja.

Reitti on mennyt suon poikki melko suoraan pohjoiseen, kangasmaalle. Nyt siitä ei luonnollisesti ollut mitään näkyvissä. Jonkin matkaa suon reunasta kangasmaastossa reitti tuli näkyviin hyvin selvänä ja vinorinteessä myös pengerrätynä. Pengerrystä on noin 0,3 kilometrin matkalla. Reitti on pengerrysten kohdalla noin kahden metrin levyinen. PK:n mukaan pengerrys liittyy Malmin vuoden 1918 retkikuntaan, jossa myös UKK oli mukana. Nykykunnossa tämän on yksi reitin vaikuttavimmista osuuksista. Reitti on selkeä ja hyvin säilynyt, siihen liittyy rakennetta eikä ympäristöä ei ole turmeltu.

Pengerryksen loputtua reitti muuttuu Vasamanniemen entiselle rajavartioasemalle vievälle tielle asti vaikeasti seurattavaksi poluksi. Sen varressa pari epävarmaa merkkipuuta sekä yksi kaadettu, puolilaho merkkipuuta.

Tien pohjoispuolella, Syntisenkankaan länsireunassa reitin on katsottu jatkuneen pohjoiseen. En pystynyt erottamaan siellä minkäänlaista polkua, myöskään pilkkapuita ei ollut näkyvissä. Oletettua reittiä pitkin on ilmeisesti joskus ajettu metsäkoneella.

Syntisenkankaan luoteisosassa oletettu reitti tekee jyrkän 90° mutkan itään. Syntisenkankaan pohjoisreunassa on näkyvissä ensin heikosti erottuva polku, joka itää / koillista kohti mentäessä muuttuu selvemmäksi. Polun varressa on useita pilkkapuita, mutta niitä on myös muualla metsässä. Reitin poikki menee vanhan puhelinlinjan suora aukko. Syntisenkankaan itäpäässä reitti muuttuu kaksiruiseksi. Urien väli on noin kaksi metriä. Ilmeisesti reittiä pitkin on joskus ajettu metsäkoneella. Reitti jatkuu selvänä tielle asti Syntisenkankaan itäpäässä olevaan suonotkelmaan.

Syntisenkankaan itäpäähän ja Vasamanniemen väli reitistä on tuhoutunut. Se on joko jäänyt nykyisen tien alle tai tuhoutunut metsänhoitotöissä. Nykyisen tien kaakkoispuolella on mahdollisesti

näkyvissä hyvin heikkoa polkua, havainto oli kuitenkin hyvin epävarma. Vaikka joissain puissa oli kolhuja, varsinaisia pilkkapuita ei löytynyt.

Vasamaniemellä tie kääntyy luoteeseen, entisen rajavartioston pihaan. Reitti sen sijaan on jatkunut suoraan tien suunnassa pohjoiskoilliseen, Viianginjärven rantaan. Reitti on ensin selvä kaksiraiteinen ura, mutta muuttuu rannan lähellä põheikkõiseksi poluksi. PK isä oli kertonut, että rannassa on ollut iso laitur. Nyt polun päässä oli vedessä joitain pyöreitä puita, mutta mitään selkeitä laiturirakenteita en havainnut. Rannasta reitin sanotaan jatkuneen Viiangin kylään. Toisaalta kulku järven yli suoraan Pulkkisenautioon on ollut myös mahdollista.

Viiangi–Pulkkisenautio

Viiangissa reitti alkaa Kelloniemeen johtavan tien koillispuolella, noin 130 metriä Auvolan talosta pohjoiseen. Mäntykankaalla on selvä metsäpolku. Noin 250 metrin päässä tiestä lähtee polusta haara itään rajavyöhykkeelle johtavalle tielle, reitti jatkuu huomattavasti heikompana polkuna koilliseen, kunnes sekin tulee samalle tielle toisen 250 metrin jälkeen. Sitten reitti jäänyt runsaan 0,3 kilometrin matkalla tien alle. PK:n mukaan Maantienlammen kohdalla on ollut kapulasilta. Pitkälamminaholla reitti on ensin kulkenut hieman tien eteläpuolella ja jatkunut kohti itää, kun tie kääntyy pohjoiseen. Pitkälamminaho kasvaa nyt tiheää mäntytaimikkoa ja maanpinta täynnä vieressä olevia matalahkoja ojia. Reitti on täysin tuhottu.

Pitkälamminahon itäpuolella olevan suon reunassa on reitin kulkua osoittava merkkipuu. Muhkuraisella, melko märällä mutta ojitetulla suolla ei ole polkua näkyvissä. Suon itäpuolella reitti menee kuivan kuusikkokumpareen lounaiskulmaan. Sieltä löytyy yksi pieni pilkkapuu ja heikko ura, joka muuttuu pian hyvin selväksi ja vahvaksi vanhassa kuusikossa kulkevaksi poluksi. sen pohjoispuolella on hakkuuaukio, väliin on jätetty noin 20 metrin levyinen metsävyöhyke. Polku kääntyy etelään, ylittää Törsämönpuron ja jatkuu itäkaakkoon kohti Pulkkisenautiota.

Viiankijärven pohjoispäässä polku haarautuu kahtia. Toinen haara menee järven koillisrantaan, toinen suoraan itään, kohti Pulkkisenaution talon jäännöksiä ja rajaa. Reitin on tulkittu kulkevan jälkimmäistä polkua pitkin. Vanhassa havumetsässä kulkeva polku on selvä ja sen varressa on useita pilkkapuita. Pulkkisenaution länsipään poikki kulkee kaakko–luode -suuntainen ajoura, joka johtaa luoteessa, Riihiaholla olevalle metsäautotielle.

Paikalle nimensä antanut talo on sijainnut kumpareen itäosassa. Nyt siellä on talon ja sitä vastapäätä ladon ja navetan jäännökset. Niistä on näkyvissä pohjahirret ja talon noin metrin korkuinen kiuaskumpare. Rakennusten koko on ollut noin 4,5 x 4,5 metriä. Lato ja navetta ovat olleet vierekkäin ja niitä on ilmeisesti yhdistänyt katos. Rakennusten ympärillä on ketoa ja rannalle päin on pellon jäännökset.

Talon jäännöksiä ja ympäristöä ei sen tarkemmin tutkittu tai inventoitu. Rantaan viettävässä rinteessä on joitain kuoppia ja rannan itäpään lähellä on ladon jäännökset. Talon sauna on PK:n mukaan ollut rannassa, mutta sitä emme onnistuneet paikallistamaan. Rannan länsiosassa on PK:n mukaan ollut reittiin liittyvä lastauslaituri, mutta siitäkään emme löytäneet mitään selkeitä jäännöksiä.

Pulkkisenaution pohjoisreunassa on uudemman, itä–länsi –suuntaisen talvitien pohja, joka kulkee reitin poikki. Talon ja talvitien välissä ei ole polkua näkyvissä, mutta sen jälkeen johtaa selvä polku rajalle. Siellä näkyy, kuinka polku jatkuu raja-aukon toisella puolella kohti Kivijärven kylää.